

Oslobođenje Zagreba kamerom Milana Pavića

Uz izložbu Muzeja grada Zagreba

Povodom 40. obljetnice oslobođenja grada Zagreba i pobjede nad fašizmom, Muzej grada Zagreba upriličio je značajnu izložbu fotografija M. Pavića. One izravno, iz sata u sat, evociraju te sudbonosne događaje koji su neposredno prethodili završnim operacijama za oslobođenje Jugoslavije.

21. srpske divizije Prve armije, a oko podne preko Remeta, Šestina i Markuševca jedinice 1. proleterske divizije i 6. proleterske divizije »Nikola Tesla«. U široj zoni Zagreba u borbama za oslobođenje grada djelovale su I. i 6. divizija i 48. makedonska divizija. U Zagrebu su se srele 1, 6. i 28. divizija –

riferiji grada, na Kanalu, izmjenjuju se s erupcijom oduševljenja Zagrepčana na Jelačićevu trgu.

U mjesecu svibnju svečano je imenovan Privremeni gradski narodni odbor za Zagreb, a jedan od najradosnijih događaja je svakako boravak druga Tita u Zagrebu. Rodendan u oslobođenoj zemlji

Borba za Zagreb otpočela je probojem neprijateljskih utvrđenih linija kod Banove Jaruge i obrambenog pojasa koji se pružao preko Čazme.

U zoru 8. svibnja 1945. godine započele su borbe južno od Zagreba i već oko 11 sati preko mostova i skele u Trnju prvi borci ulaze u Zagreb. Borci 45. srpske divizije započeli su 8. svibnja 1945. u četiri sata ujutro borbu za Jakuševački most, osvojili ga oko 9 sati i tada krenuli u jugoistočne dijelove grada. Borci 28. slavonske divizije išli su prema željezničkom i cestovnom mostu i u Zagreb ušli Savskom cestom. Iza 45. i 28. divizije kretala se 39. bosanska divizija te je ona u širem operativnom planu sudjelovala u borbama za oslobođenje Zagreba, a u sam grad ulazi istoga dana poslije podne. Ušavši u grad s juga, borci Druge armije na taj način zašli su za leđa neprijatelju koji je pružio jak otpor jedinicama Prve armije u visini sela Sesevete i Sveti Ivan Zelina. Ujutro 9. svibnja oko sedam sati u Zagreb su preko Maksimira ušle jedinice

sudionice u borbama za oslobođenje Beograda.

Deseti korpus Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, nazvan ZAGREBAČKI, djelovao je na širem prostoru sjeverozapadne Hrvatske u neprijateljskoj pozadini. Posebno se istakao u borbama potkraj 1944. i početkom 1945. poznatim kao Virovitički mostobran.

Oslobođenje Zagreba zateklo je Deseti korpus na putu prema gradu i jedinice korpusa ulaze 9. svibnja 1945. u već oslobođeni grad.

Izložbom *Oslobođenje Zagreba kamerom Milana Pavića* prikazan je samo mali isječak svega što se zbivalo u svibnju 1945.

Prva grupa fotografija fantastičnom dokumentarnošću bilježi bijeg ostataka raznih neprijateljskih vojski kroz Zagreb. Sa tom čudnom vojskom prema zapadu kreću se i kolone izbjeglica zavedenih antipartizanskom propagandom.

Slijedi fotografski zapis Zagreba praznih ili polupraznih ulica. Grad je u napetom iščekivanju oslobodilaca. Prizori borbi snimljeni na pe-

... oduševljenja Zagrepčana na Jelačićevu trgu ...

drug Tito je proslavio u našem gradu i tu je primio prve štafete s najsrdačnijim željama.

I danas, nakon četrdeset godina, ne možemo a da se ne divimo gledajući što je sve kamera Milana Pavića zabilježila, znajući da je drug Pavić u mnogim situacijama bio gotovo i u životnoj opasnosti snimajući mjesta na kojima su se vodili okršaji. Naravno da ovom izložbom nije bilo moguće dati cjelovit prikaz oslobođenja Zagreba, jer je ovo samo izbor fotografija od nekoliko stotina snimaka. ●

Branko Čeran

Sa oko 300 izložaka, skica, nacrti, modela i ostvarenih kiparskih djela pruža izložba Bavarskog nacionalnog muzeja u Münchenu, s podnaslovom *Od nacrti do izvedbe*, uvid u proces nastajanja rokoko-plastike na današnjem teritoriju Bavarske, južno od Dunava. U XVIII. st. taj je teritorij politički podijeljen na dominirajuću bavarsku izbornu kneževinu i kneževske biskupije Augsburg, Freising, Passau, Regensburg; slobodni kraljevski gradovi su Augsburg i Regensburg; težište umjetničke djelatnosti pretežno leži u crkvenom području, a iz Francuske uvezena ornamentalna forma rocaille određuje stil i povezuje umjetničke rodove u »Gesamtkunstwerk«.

Martin Knoller, 1725–1804, portret kipara Ignaza Günthera, 1774.

Glavni materijal u kom se radi plastika je drvo pa je uvodno na izložbi, pomoću nastanka jedne kopije, rekonstruiran rad u drvorezarskoj radionici.

Izložba postupno razvija problem preko više tematskih jedinica. Osim geografske, vremenske i stilske, uvodne teme objašnjavaju i tehničke pojmove: »skicom« umjetnikova predodžba dobiva prvi oblik koji u brižljivo izvedenom nacrtu postaje *ogledni* ili *narudžbeni* crtež (ili *radni* crtež) na kojem se mogu »čitati« tehničke upute tesaru ili bravaru. Kod plastičkih nacrti »bozzetta« i »modella« teško je ponekad uočiti razlike u procesu nastanka skulpture.

Nekoliko najznačajnijih portretiranih kipara, Johann Baptist Straub, Charles de Groff, Ignaz Günther pokazuju nam na slikama samosvijest i priznati društveni status, a u slučaju Strauba i de Groffa okruženi su u enterijeru radionice modelima svojih ostvarenja kojima duguju ugled. Dokumentiran je njihov razvoj od početnog naukovanja u trajanju od 4 do 6 godina kod priznatog majstora preko obično trogodišnjeg daljnijeg sabiranja iskustva na putova-